

al was zijn optreden tegen vrome dames niet altijd even tactisch.⁷ Isaäc da Costa hield van hem, hij vond bij Boucher begrip voor 'profetie'. Ook ten oosten van Nederland heeft het methodisme zich gevestigd. Wel was daar verzet van de Lutheranen, die de uit het buitenland stammende evangelisatie in Duitsland overbodig achtten. Theodor Schäfer, theoreticus van het diaconessenwerk, noemde de arbeid 'ein Krebsbeispiel der Inneren Mission'.⁸ Hij verdisconteerde evenwel te weinig dat het niet allereerst Britten, zoals in het francofone deel van Europa, maar voormalige eigen landgenoten waren die het nodig achtten de arbeid te ondernemen. Zij hadden als emigranten ervaren welk een kracht het methodisme schonk. Nu kwamen zij terug om hun oude Lutherse volkskerk op te wekken uit slaap en dood. Er zijn resultaten geweest.⁹ In Württemberg zijn zondagsscholen gesticht. Dogmatisch en exegetisch zijn er impulsen van uitgegaan. Rudolf Stier heeft Wesley, met wie hij overigens geenszins dweepte, voor diverse meditatie met instemming geciteerd. In Nederland heeft Nicolaas Beets Stier geraadpleegd voor zijn *Stichtelijke Uren*.¹⁰

De resultaten van onze verkenningstocht overziende kunnen wij de conclusie trekken dat in het negentiende-eeuwse Nederland aanknopingspunten met het achttiende-eeuwse methodisme te ontdekken zijn. Bij het verdere onderzoek zal er slechts op gelet moeten worden of zij die over 'methodisme' - promiscue met een kleine en met een grote m gespeld - schreven, daarbij de Engelse, Wesleyaanse invulling voor ogen hadden of althans meenden dat te doen.

7. Zie het artikel over hem in *Biografisch Lexicon voor de geschiedenis van het Nederlands Protestantisme*, (hierna: *BLGPN*), deel II, Kampen, 1983, 89v.

8. Th. Schäfer, 'Die Methodisten-Mission in Deutschland'. In: *Monatschrift für Diakonie und Innere Mission*, 1880, 108-113, 212-216, 273-278, speciaal 109, 111, 277 en 278.

9. Zie o.a. J. Jüngst, *Der Methodismus in Deutschland*, Gotha, 1877; F. Fritz, *Das Eindringen des Methodismus in Württemberg*, Stuttgart, 1927; A. Hauck, *Deutschland und England in ihren kirchlichen Beziehungen*, Leipzig, 1947, 63-70; K. Zehrer, *Der Methodismus in Deutschland*, (Diss.), Halle, 1971; K. Zehrer, 'Bibel und Tradition bei den deutschen methodistischen Dogmatikern'. In: *Theologische Versuche*, herausgeg. von J. Rogge, G. Schiller, VIII, Berlin, 1977, 175-180. Zie ook de literatuur genoemd in H. Bavinck, *Gereformeerde Dogmatiek*, tweede druk, IV, Kampen, 1911, 265, noot 3.

10. P.D. Chantepie de la Saussaye, 'Nic. Beets'. In: *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, III, 84.

Een voorbeeld van Stiers instemming met gedachten van John Wesley vinden wij in *Die Reden des Herrn Jesu*, IV, Barmen, 1846, 142, waar Wesley's exegese van Johannes 4:14 aanvaard wordt: het gaat niet om het eenmalige, maar om het blijvende drinken. Het eenmalige wijst op dorst, op pijn, het blijvende op genot.